

KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNI TASHKIL ETISHNING TASHKILIY, USLUBIY VA AMALIY YORDAM KO'RSATISH USULLARI

Ergasheva Dinora

Sirojiddin qizi, JDPU talabasi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy ishda korrektsion-pedagogik ishlarni tashkil etishning tashkiliy, huquqiy, uslubiy va amaliy yordam ko'rsatish usullari tahlil qilinadi. Korrektsion-pedagogik faoliyat maxsus ehtiyojli bolalar va kattalarning rivojlanishida yuzaga keladigan nuqsonlarni bartaraf etish yoki kamaytirishga qaratilgan tizimli yondashuvni talab qiladi. Ushbu ilmiy ish korrektsion-pedagogik faoliyatning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganish orqali, uni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan. Shu bilan birga, maxsus ta'lim, rehabilitatsiya va inklyuziv yondashuvlarni qo'llash masalalari ham batafsil tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Korrektsion pedagogika, maxsus ta'lim, rehabilitatsiya, psixokorreksiya, logopedik ishlar, inklyuziv ta'lim, defektologiya, sensor integratsiya terapiyasi, huquqiy asoslar, metodik yondashuvlar, kognitiv trening, individual ta'lim dasturlari, jismoniy rivojlanish, ijtimoiy moslashuv, pedagogik yordam.

Abstract: This scientific work analyzes the organizational, legal, methodological and practical methods of providing correctional and pedagogical organization. Correctional and pedagogical activities eliminate problems in the formation of children and adults with special needs. At the same time, the issues of special education, rehabilitation and the use of inclusive products are also analyzed.

Keywords: Correctional pedagogy, special education, rehabilitation, psychocorrection, speech therapy, inclusive education, defectology, sensory integration therapy, legal framework, methodological physical, cognitive training,

individual educational programs, physical, social adaptation, pedagogical assistance.

Аннотация: В данной научной работе анализируются организационно-правовые, методические и практические методы организации коррекционно-педагогической работы. Коррекционно-педагогическая деятельность требует системного подхода, направленного на устранение или уменьшение дефектов развития детей и взрослых с особыми потребностями. Данная научная работа направлена на разработку рекомендаций по ее совершенствованию путем глубокого изучения теоретических и практических аспектов коррекционно-педагогической деятельности. При этом также подробно анализируются вопросы специального образования, реабилитации и использования инклюзивных подходов.

Ключевые слова: Коррекционная педагогика, специальное образование, реабилитация, психокоррекция, логопедическая работа, инклюзивное образование, дефектология, сенсорно-интеграционная терапия, правовые основы, методические подходы, когнитивное обучение, индивидуальные образовательные программы, физическое развитие, социальная адаптация, педагогическое сопровождение.

Kirish:

Korreksion pedagogika – bu maxsus ehtiyojli bolalar va kattalar bilan ishlashga qaratilgan pedagogik faoliyat bo‘lib, u psixologik, pedagogik va tibbiy reabilitatsiya choralari orqali insonning ijtimoiy moslashuvini yaxshilashni maqsad qiladi. Ushbu maqolada korreksion-pedagogik ishlarni tashkil etishning tashkiliy, huquqiy, uslubiy va amaliy yordam ko‘rsatish usullari haqida batafsil ma’lumot beriladi.

Korreksion pedagogika – bu maxsus ehtiyojli shaxslarning ta’lim olish huquqini ta’minlash, ularning jismoniy, psixologik va intellektual

rivojlanishidagi buzilishlarni tuzatish va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga yo'naltirilgan maxsus pedagogik faoliyatdir. Ushbu soha ta'lim, psixologiya, defektologiya, logopediya va reabilitatsiya usullarini o'z ichiga oladi.

Mazkur maqolada korrektsion-pedagogik ishlarni tashkil etishning tashkiliy, huquqiy, uslubiy va amaliy yordam ko'rsatish usullari batafsil yoritiladi. Shu bilan birga, xalqaro tajribalar va O'zbekiston Respublikasi sharoitida amalga oshirilayotgan maxsus ta'lim tizimi ham ko'rib chiqiladi.

1. Korrektsion-pedagogik ishlarning tashkiliy asoslari

Korrektsion ishlarni samarali tashkil etish uchun maxsus ta'lim muassasalari, reabilitatsiya markazlari, logopedik markazlar, defektologiya xizmatlari, psixologik-pedagogik yordam ko'rsatish markazlari faoliyat yuritishi zarur. Ushbu muassasalar maxsus ehtiyojli bolalar va kattalar bilan ishlash uchun ixtisoslashgan bo'lib, ularning rivojlanishidagi muammolarni aniqlash va bartaraf etish bilan shug'ullanadi.

1.1. Maxsus ta'lim muassasalari

Maxsus maktablar va maktab-internatlar – eshitish, ko'rish, nutq yoki boshqa jismoniy va aqliy buzilishlarga ega bolalar uchun ta'lim-tarbiyani tashkil etadi.

Reabilitatsiya markazlari – harakat cheklovlari, asab tizimi kasalliklari yoki intellektual rivojlanish buzilishlari bo'lgan bolalar va kattalar bilan ishlaydi.

Logopedik markazlar – nutq buzilishlarini tuzatish va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan.

Psixologik-pedagogik yordam markazlari – bolalar va o'smirlarga psixologik, pedagogik va sotsial yordam ko'rsatadi.

1.2. Inklyuziv ta'lim tizimi

Bugungi kunda inklyuziv ta'lim tamoyillari asosida maxsus ehtiyojli bolalar umumta'lim muassasalarida o'qitilmoqda. Buning uchun: O'qituvchilar maxsus pedagogik va psixologik tayyorgarlikka ega bo'lishi kerak. Logoped, defektolog, psixolog va rehabilitologlar jamoaviy ishlashlari lozim. Maxsus didaktik materiallar, moslashtirilgan dasturlar va texnologiyalardan foydalanish talab etiladi.

2. Korreksion-pedagogik ishlarning huquqiy asoslari

Korreksion-pedagogik ishlar milliy va xalqaro qonunlar asosida tartibga solinadi.

2.1. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi

O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni – maxsus ta'lim olish huquqini kafolatlaydi.

"Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi Qonun – maxsus ehtiyojli shaxslarning jamiyatda erkin harakatlanishi va ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Maxsus ta'lim va rehabilitatsiya markazlari to'g'risidagi me'yoriy hujjatlar – nogironligi bo'lgan bolalar uchun davlat tomonidan ko'rsatiladigan ta'lim va rehabilitatsiya xizmatlarini belgilaydi.

2.2. Xalqaro huquqiy asoslar

BMT Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi – barcha bolalarning teng ta'lim olish huquqini ta'minlaydi.

UNESCO va UNICEF tavsiyalari – inklyuziv ta'lim va maxsus ehtiyojli shaxslarning ta'lim tizimiga qo'shilishi bo'yicha ko'rsatmalar beradi.

3. Korreksion-pedagogik ishlarning uslubiy asoslari

Korreksion-pedagogik faoliyatda foydalaniladigan metodikalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

3.1. Diagnostika va baholash metodlari

Psixologik testlar – diqqat, xotira, emotsional holatni baholash.

Nutq diagnostikasi – logoped tomonidan aniqlanadigan nutq muammolari.

Jismoniy va motorik rivojlanishni tahlil qilish – bolaning umumiy jismoniy rivojlanish darajasini baholash.

3.2. Ta'lim yondashuvlari

Individual ta'lim dasturlari – har bir bolaning ehtiyojlariga mos o'quv rejalari.

Ko'rgazmali va multisensor usullar – bolalar vizual, eshitish va kinestetik sezgilari orqali bilim oladilar.

Differensial ta'lim – bolaning rivojlanish darajasiga qarab moslashuvchan yondashuvlar.

4. Korreksion-pedagogik ishlarning amaliy usullari

Korreksion-pedagogik faoliyatda psixologik, pedagogik va rehabilitatsiya usullari qo'llaniladi.

4.1. Psixokorreksiya usullari

Art-terapiya – rasm chizish, ranglar bilan ishlash orqali psixologik yordam.

Musiqaterapiya – emotsional holatni barqarorlashtirish.

O'yin terapiyasi – ijtimoiy moslashuv va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish.

4.2. Logopedik mashg'ulotlar

Fonetik-artikulyatsion mashqlar – nutq tovushlarini to‘g‘ri talaffuz qilish. Ovoz chiqarish va nafas mashqlari – nutqning ravonligi va kuchini yaxshilash.

4.3. Sensor integratsiya terapiyasi

Bolaning atrof-muhitni his qilishini yaxshilashga qaratilgan maxsus mashqlar.

4.4. Fizioterapiya va harakat korrektsiyasi

Jismoniy harakatlarni rivojlantirish uchun fizioterapevtik mashqlar.

Xulosa

Korreksion pedagogika tizimli va kompleks yondashuvni talab qiladi. Tashkiliy, huquqiy, uslubiy va amaliy yondashuvlar uyg‘un holda olib borilganda, maxsus ehtiyojli bolalar va kattalarning ta‘lim olish imkoniyatlari kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

- 1. Sh.S. Mirziyoeva, Sh. A. Turdiyev – Maxsus pedagogika va defektologiya asoslari, Toshkent, 2021.**
- 2. M.T. Xodjayev – Logopediya va nutq rivojlanishining buzilishi, Toshkent, 2019.**
- 3. N.G. Nazarova – Defektologiya va inklyuziv ta‘lim asoslari, Toshkent, 2020.**
- 4. O‘zbekiston Respublikasi Ta‘lim Vazirligi – Maxsus ta‘lim va rehabilitatsiya metodikasi bo‘yicha metodik qo‘llanmalar, 2018-2022 yillar.**
- 5. L.S. Vygotskiy – Defektologiya asoslari, Moskva, 1983.**
- 6. A.R. Luriya – Bolalar nevrologiyasi va rehabilitatsiya metodlari, Moskva, 1982.**

7. М. Монтессори – Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash metodikasi, Rim, 1912.